

НАПРЯМ 4. ЄВРОПЕЇЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-377-7-79>

МІСЦЕВІ ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ ЯК ІНСТИТУТ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Алмаші Ірина Михайлівна

*кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри менеджменту,
підприємництва та торгівлі*

*Ужгородського торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету
м. Ужгород, Україна*

Алмаші Мирослав Михайлович

*кандидат юридичних наук, заступник директора з науково-педагогічної
роботи ЦДН «Закарпатський інститут»*

*ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
м. Ужгород, Україна*

В сучасних умовах розбудови правової держави, становлення громадянського суспільства, яке прагне брати активну участь в управлінні державними та місцевими справами, надзвичайно важливу роль відіграє право на звернення громадян до органів публічної влади з питань, що становлять для них соціально-економічні та й інші інтереси. Війна росії проти України породила нові виклики для громадянського суспільства, в якому громадяни ще більше прагнуть реалізувати свої права й брати активну участь в управлінні державними і місцевими справами. Вагому цінність для демократії становить забезпечення реалізації права громадян на звернення до органів публічної влади, в тому числі можливість подання електронних петицій.

Метою запровадження електронної демократії є формування політичних, організаційних, технологічних та ідеологічних умов розвитку електронної демократії в Україні, що характеризується зростанням широкого залучення громадян до співпраці із органами державної влади, контролю за ними, участі у виробленні політики, розвитку громадянського суспільства, самоорганізації та самоврядування, а також рівнем довіри до суб'єктів владних повноважень; узгодження стандартів державної політики у цій сфері із міжнародними, зокрема європейськими стандартами.

На думку експерта групи електронної демократії Реанімаційного пакету реформ Д. Хуткого: «Власне спільна розробка Концепції е-демократії у співпраці громадянського суспільства та представників влади є показником успішного розвитку демократії в цілому та е-демократії зокрема».¹

Щодо історико-правових коренів закріплення в законодавстві України права на подання електронних петицій, то як зазначає І.Пахомова, процес підготовки до їх введення розпочався у 2009 році, коли Україна отримала Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи щодо необхідності запровадження електронних петицій як дієвого механізму співпраці влади і суспільства².

Електронна петиція є особливою формою колективного звернення громадян, яка подається до органу місцевого самоврядування та розглядається у встановленому порядку. Перші кроки до забезпечення реалізації інформаційних прав громадян у мережі Інтернет в Україні були здійснені у 2011 році, коли був прийнятий Закон України «Про доступ до публічної інформації». Стаття 19 даного Закону вже тоді передбачала можливість подання запиту на інформацію електронною поштою.³ Право на електронну петицію було законодавчо закріплено у Законі України «Про внесення змін до України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» від 02.07.2015 року⁴, згідно якого громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

Нижче розглянемо історичні корені запровадження та регулювання на законодавчому рівні права на петицію у міжнародному аспекті. Так, право громадян подавати петиції було закріплене у Конституції Швейцарії в редакції 1848 р., ще в часи утворення федеративної держави Шотландський Парламент був одним з перших в Європі, який запровадив систему електронних петицій. Так, у 1999 році було створено систему подання петицій, яка базувалася на електронних інструментах. В 2005 році парламенти Португалії та Німеччини також запровадили подібну практику. В 2012 році – Парламент Ірландії, у 2014 – Парламент Люксембургу, в 2015 – Парламент Великобританії запустили системи електронних петицій. Європейський Парламент почав

---

¹ Круціцька А.В. Правові аспекти запровадження інституту електронних петицій в Україні. Матеріали наукового семінару Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та прозастосування» 08.12.2018, С. 152. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3676/1/50.pdf> (дата звернення 07.03.2024 року)

² Пахомова І.А. Концептуальні вимоги до створення електронних петицій. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Право»*. 2017. Випуск 24. С. 91.

³ Собків Я.М. Електронна петиція як одне з інформаційних прав людини і громадянина. *Право і суспільство*. 2015р. № 6. С. 62.

⁴ Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України від 2 липня 2015 року. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 35. Ст. 341.

використовувати багатомовну платформу подачі електронних петицій у 2014 році.⁵

Правовою основою для законодавчого регулювання петицій до органів місцевого самоврядування на міжнародному рівні є Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи щодо участі громадян у місцевому публічному житті⁶, від 21 березня 2018 року. Зокрема, у них зазначено, що участь громадян лежить в основі ідеї демократії і що громадяни, які віданні демократичним цінностям, про свої громадянські обов'язки пам'ятають і беруть активну участь в публічному житті, є основою будь-якої демократичної системи.

Міжнародний досвід електронних петицій свідчить про їх широке використання в різних країнах світу. Наприклад, у Великій Британії петиції, які набирають певну кількість підписів, обговорюються у парламенті. У Німеччині впроваджена система електронних петицій, яка дозволяє громадянам звертатися до Бундестагу з різними ініціативами. Також приклади успішного використання електронних петицій є у Фінляндії, Швеції, Швейцарії та інших країнах ЄС.

Щодо петицій на місцевому та регіональному рівнях, то вперше масове збирання підписів під петицією відбулося у Великобританії в 1838 році. На місцевому рівні одними з перших електронні петиції ввели англійські міста Бристоль і Кінгстон-на-Темзі (2004). У 2012 році в Шотландському окрузі Файф у місцевої ради не вистачало грошей для продовження фінансування центру для дітей з особливими потребами, тому було вирішено його закрити. Батьки ж дізналися про таке рішення ради лише через місцеву газету «Файф Хералд». Ініціатором подання петиції став місцевий депутат, який зареєстрував петицію на сайті GoPetition, який акцентував увагу на тому, що центр ніколи не буває порожнім, а, закривши його, влада позбавить дітей з особливими потребами відпочинку та належної турботи, у таких центрах діти перебувають у дружній атмосфері. Кампанія із збору підписів почалася у лютому 2012 року. Набравши всього 509 підписів за півтора роки, петиція все ж таки змогла привернути увагу місцевої влади до проблеми дитячого центру в Един Парку. Результатом цієї кампанії стало отримання батьками, які пов'язані із дитячим центром, листа, в якому говорилося, що двері центру відкриті, і на них радо чекають⁷.

⁵ USAID. Інформаційна довідка: Міжнародна практика подання електронних петицій (е-петицій) до органів державної влади. № 2, січень 2022. URL: <https://internews.ua/storage/app/media/rang/InfoBriefs%20-%20new/PDF/02-2022-%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf> (дата звернення 11.03.2024 року)

⁶ Рекомендація CM/Rec(2018)4 Комітету міністрів державам-членам щодо участі громадян у місцевому публічному житті. Прийнята Комітетом міністрів 21 березня 2018 року на 1311-му засіданні заступників міністрів) CM/Rec(2018)4. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2018-4-participation-of-citizens-ukr/168097ed39> (дата звернення 07.03.2024 року)

⁷ Полуніна О.О. Електронні петиції: міжнародний досвід та Україна. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2023. № 62. С. 53–54.

У ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян» визначено вимоги до електронної петиції. Так, в електронній петиції має бути викладено суть звернення, зазначено прізвище, ім'я, по батькові автора (ініціатора) електронної петиції, адресу електронної пошти. На веб-сайті відповідного органу або громадського об'єднання, що здійснює збір підписів, обов'язково зазначаються дата початку збору підписів та інформація щодо загальної кількості та переліку осіб, які підписали електронну петицію. Електронна петиція не може містити заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини. Відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції. Щодо вимог подання електронної пошти при підписанні електронної петиції варто зазначити, що громадяни похилого віку, а нерідко і молоді люди не мають електронної пошти. Сама відсутність у вказаних людей електронної пошти унеможливило їх участь у підписанні електронної петиції.

Електронна петиція оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідно органу місцевого самоврядування або на веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, протягом двох робочих днів з дня надсилання її автором (ініціатором). Вимоги до кількості підписів громадян на підтримку електронної петиції до органу місцевого самоврядування та строку збору підписів визначаються статутом територіальної громади. Порядок розгляду електронної петиції визначається місцевою радою.

У відповіді на електронну петицію повідомляється про результати розгляду порушених у ній питань із відповідним обґрунтуванням. Електронна петиція, яка в установлений строк не набрала необхідної кількості голосів на її підтримку, після завершення строку збору підписів на її підтримку розглядається як звернення громадян відповідно до Закону України «Про звернення громадян».

Отже, впровадження інституту електронної петиції в Україні є суттєвим досягненням на шляху розвитку демократії. Адже згідно Конституції України саме народ України є єдиним джерелом влади, саме громадяни мають право брати активну участь у виробленні державної політики та прийнятті значущих рішень загалом на державному рівні, в тому числі на місцевому рівні.

Слід запропонувати наступні заходи для покращення системи електронних петицій в Україні: підвищення освітньої компетентності щодо електронних петицій, покращення процесу їх розгляду, забезпечення зворотного зв'язку, популяризація та постійне удосконалення платформи електронних петицій.

Отже, у даній доповіді проаналізовано проблематику місцевих електронних петицій як інституту безпосередньої демократії в умовах євроінтеграції України.